کێشەی کوردستانی سوریا لەناو کێشەیەکی گەورەتردا؟.. نوری بەشیر

ئەوەی لەسوریا روویدا بەپێی رێکەوتنێکی پێشوەختەی ئەمریکا، تورکیا و روسیا و هەروەها لەرێگای تورکیاوە لەگەڵ هەیئەی تەحریری شام بۆ لابردنی بەشار ئەسەدو ماوەنەوەی پاشماوەی دەسەڵاتەکەیەتی بەهاوبەشی لەگەڵ ژمارەیەک گروپ و حزبی ئیسلامی و قەومی کۆنەپەرست، لەسەریانەوە هەیئەی تەحریری شام، واتە رژێمێک نەڕووخاوە، بەڵکو لەچوارچێوەی بەرنامەو بەرژەوەندیەکانی وڵاتانی زلهێزی سەرمایەداری جیهانی؛ ئەمریکاو روسیا لەلایەک و وڵاتانی تری کۆنەپەرست و سەرکوتی سەرمایەداری ناوچەکە لەوانە؛ تورکیاو ئیسرائیل، ساتوسەودایەك بەڕیخراوە؛ بەشار ئەسەد لابراوەو گوێزراوەتەوە بۆ وڵاتی روسیا و بە هێنانەپێشەوەی هێزێکی کۆنەپەرست بەسەرکردەیەکی پێشینەی داعش و قاعیدەی وەک محەمەد جۆلانی، کە قەرارە لەلیستی تیرۆری ئەمریکادا دەربهێنرێت بەبردنەپێشەوەی ئەو بەرنامەیەی کە دایانناوە بۆ سوریاو لەوەوە بۆ نەخشەیەکی گەورەتر لەناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، کە بەرژەوەندیەکانی ئەو هێزانە بپارێزێت.

لەگۆڕانکاریەکی وادا، بەمانەوەی بەشێکی زۆری دامودەزگاکانی حکومەتەکەی بەشار ئەسەد، وەک سەرۆک وەزیران محەمەد غازی جەلالی و بەشێکی زۆری تری وەزیران و سەرانی دامودەزگا سەربازی و ئەمنیەکان، بەڵام ئەمجارەیان لەژێر دەسەڵاتی جۆلانیدا، هەنگاوێکی سەرەتاییە بۆ جێگیرکردنی دەسەڵاتی نوێی هێزێکی ئیسلامی لەسوریا کە تەجروبەیەکی باشیان لە پێشڕەویی و شکستی هێزە ئیسلامیەکانی پێشوو و لە پەیوەندیەکانیان بە ئەمریکاوە وەرگرتووە تا بەهێزکردنی دەسەڵاتیان. ئەم ئاڵوگۆڕانە لەقسەکانی محەمەد جۆلانیدا زۆر بە ئاسانی هەستی پێدەکرا لە چاوپێکەوتنی لەگەڵ سی ئێن ئێن دا، بەڵام رۆژی گواستنەوەی بەشار ئەسەد بۆ مۆسکۆ لە ٨ی دیسەمبەردا کە لە وتارەکەی لە مزگەوتنی ئەمەوی لە دیمەشق، چووەوە سەر ئەسڵەکەی خۆی وەکو سەرکردەی هێزێکی ئیسلامی و داعشی و قاعیدەیی.

قوربانیەکانی ئەم ساتوسەودایەی ئیسلامیەکان و باقی هێزە کۆنەپەرستەکان و پەیوەندیەکانیان لەگەڵ ئەمریکاو وڵاتانی کۆنەپەرستی ناوچەکە، لە پێشیانەوە تورکیاو ئیسرائیل، خەڵکی مەدەنی

سوریاو کوردستانی سوریا و ناوچەکەیە. کەواتە لەم لابردنەی بەشار و هێنانی هێزی ئیسلامیەکاندا، لەسەر ئەساسی بەرژەوەندیەکانی ئەو هێزانەدا، ئەوا خەڵکی جارێکی ترو بەشێوەیەکی دیکە دەکەونەوە بەردەم پشێوی و هەڕەشەی ئەم هێزە نوێیانە لەژێر ناوی روخانی دەسەڵاتی ٥٤ ساڵەی بەشار ئەسەدی دیکتاتۆردا. واتە هاوکاتی سەرکوت و ترساندن و دروستکردنی فەزای شەڕوپێکدادانی هێزەکان لەسوریادا؛ ئەمریکا لەژێرناوی دژایەتی تیرۆر کە بەحساب مەبەستی داعشە، لەسوریا دەمێنێتەوە. تورکیا لەژێرناوی دژایەتی تیرۆر هێرشەکانی بۆناوچە کوردیەکانی باکوری سوریا درێژەپێدەدات کە هێزەکانی یەپەگەو قەسەدەی لێیە. ئیتر هێزە ئیسلامیەکانی تری سەر بە جۆلانی لە سبەینێیەکدا هێرشەکانی لەژێرناوی بەرگری لەدینی ئیسلام، دژی جیاوازیخوازی، دژی ژن و بێدینی، توندەکاتەوە و ئەوکات تورکیاو ئیسرئیل و ئەمریکاش ئەمە بەڕەسمی دەناسن بۆی وەک مەسەلەی ناوخویی سوریاو هەروەها بۆ ئەمن و ئاسایش و یەکپارچەیی خاکی سوریا لەقەڵەمی دەدەن. کاریگەریەکانی ئەمەش بۆناوچەکە لەچوارچێوەی سیاسەت و بەرژەوەندی ئەمریکاو تورکیاداو ئیسرائیلدا دەبەنە پێشەوە.

لەیەکەم رۆژی راگەیاندنی جێهێشتنی دیمەشق لەلایەن بەشار ئەسەدەوە، ئیسرائیل لە باشورەوە بەرزاییەکانی جۆلانی تەپەڕان و نزیکەی ١٤ کیلۆمەتر هاتەتە ناوخاکی سوریاوە. تورکیاش لەباکوری سوریاوە هێرشی کردۆتەوە سەر ناوچە کوردیەکانی ژێر دەسەڵاتی قەسەدە. لەئاوا هەلومەرجێکدا جێگاوڕێگای کوردستانی سوریا، کە جێگایەکە بە بەرژەوەندیەکانی ئەمریکا و لەژێرناوی ئەوەی کوردەکان هاوبەشمانن، بەرەو کوێ دەڕوات، ئایا دەکرێت ئەم پەیوەندیە لەوەباشتر بێت کە لە ١١ ساڵەی رابردوودا راگیراوە کە بەرژەوەندیەکانی ئەمریکای تێداچووەتە پێشەوە و پارێزراوە، ئایا ئایندەی خەڵکی کوردستانی سوریا لەناو گێژاو و سەرگەردانی و ئایندەی تاریکی ژێر دەسەڵاتی هێزە دینی و قەومیە کۆنەپەرستەکانی سوریادا بەرەو کوێ دەڕوات و رێگای پارێزگاری لەخەڵکی ئەم ناوچەیە و ئایندەی چۆن پارێزراو دەبێت؟.

سەرەتا دەبێت ئەو هێزو حزبە کوردیانەی کوردستانی سوریا کە ماوەیەکە سیاسەتی خۆیان گرێداوەتەوە بە بەرژەوەندیەکانی ئەمریکاوە لە سوریادا، ئەوە بزانن کە دۆخی سیاسی و ئەمنیی داهاتووی سوریا بەجۆرێک گۆڕانکاری بەسەرداهاتووە کە دوورنیە ئەمریکا لەپێناو بەرژەوەندیەکانی خۆیدا لەگەڵ تورکیا لە ناوچەکە و لە سوریادا هەمان ئەزمونی هێنانەوەی تاڵیبان لەلایەن ئەمریکاوە بە گیانی خەلکی ئەفغانستانیان دوبارە نەکاتەوە. یان وەکو چۆن لە

پرۆسەی ریفراندۆمی کوردستانی عێراقدا پشتی کردە ناسیۆنالیستە کوردەکان لە بەرخاتری تورکیاو عێراق و دەستی حەشدی شەعبی و ئێرانی ئاواڵەکرد بۆ هێرشکردنە سەر کوردستان.

بێگومان لە هەلومەرجێکی ترسناکی وادا کە خەڵکی سوریاو ناوچەکە لەژێرسایەی بەرژەوەندیەکانی ئەو هێزانەدا دەدرێتە دەستی دەسەڵاتێکی ئیسلامی وەک هەیئەی تەحریر شام، سەرباری هەر ئاڵوگۆڕێک کە لە ناوەکەیدا دەیکات، ناکرێت هیچ چاوەڕوانیەک و خۆشخەیاڵییەک بە ئایندەیەکی باش بۆ خەڵکی سوریا بەگشتی و خەڵکی کوردستانی سوریا چاوەڕوان بکرێت.

ئەوەی لە راگەیاندنی ژمارە یەکی ئەو هێزانەدا هاتووە کە ناوەڕۆکەکەی بڕیاری٢٢٥٤ی جنێفە بەچارەسەری کێشەی سوریا کە لە کۆبوونەوەی سێ قۆڵی وڵاتانی؛ روسیا، تورکیاو ئێران لە دۆحە، تەئکیدی لێکرایەوە، هیچ شتێک نیە جگە لە چاو بەست و فریوکاری و دەیانەوێ ڕوو بەجیهان بڵێن کە چارەسەری شەڕی ناوخۆی سوریا و دامەزراندنی ئارامی سیاسی و حکومەتێکی جێگا پەسەندی خەڵکیان مەبەستە! بەڵام راستی ناوەڕۆکی خاڵەکانی ئەم راگەیاندنە ئەگەرچی ئیشارە بە بەشداری هەموو پێکهاتەکان دەکات، بەڵام هیچ جێگاوڕێگایەکی تایبەتی بە مافەکانی خەڵکی کوردستانی سوریای تێدا نیەو ناشبێت، بەتایبەت کە لەخاڵی یەکەمیدا باسی یەکپارچەیی خاکی سوریا دەکات.

ئەم فەزا ترسناکەی سوریا دەرگا بەڕووی جۆرەها گروپ و دەستەجاتی ئیسلامی و قەومی کەنەپەرستدا دەکاتەوە لەسوریا کەنوێنەرایەتی بەرژەوەندیەکانی وڵاتەجۆراوجۆرەکان بکەن و ببنە هۆی شەڕو کوشتارو ماڵوێرانی بەخەڵکی سەراسەری سوریاو خەڵکی کوردستاینش، ئەگەر خراپتر نەبن ئەوا هەمان چارەنوسیان دەبێت و ئەگەری ئەوەش هەیە کە ناوچەکەش بگرێتەوە. بەتایبەتی ئەوەی کە هێزە جیهانی و ناوچەییەکان و سەرجەم میدیا بەرژوازیەکانیان لەدەورەی ٢٧ی نۆڤەمبەر تا ٨ی دیسەمبەر، رۆژی گوێزانەوەی بەشار ئەسەد بەشێوەی نهێنی بۆ روسیا، هێزی هەیئەی تەحریرزی شامیان بەجۆرێک گەورەکرد، کە ئەبو محەمەد جۆلانی بوو بەبەڕێز ئەحمەد شەرع و لە میدیاکانەوە گەورەیان کرد، پاشەکشەکانی هێزەکانی بەشار ئەسەد لە ناوچەکان و گرتنی لەلایەن هێزەکانی تەحریری شامەوە گەورەکران و بە دەستکەوت و پێشڕەوی ئەم هێزە بەدنیایان ناساد! لەکاتێکدا ئەم هێزە ئیسلامیە ئامادەکراوە دەورێکی وای نەبوو، هەمووی سیناریۆی پێشوەختەی ئامادەکراو بوو. ئەم هێزە جیا لە رابردویەکی ڕەش، شتێکی تری نەبووە. بەڵام بە یەکجاریش هێزەکانی یەپەگەو قەسەدەیان وەکو هێزێکی کاریگەری لەسەر گۆڕەپانی سوریا لە دژایەتیکردنی تیرۆرو

داعش باس نەکرد، ئەمەش دیارە کە بۆ ڕازیکردنی تورکیا□و هەروەها نیشانەی زاڵبوونی سیاسەت و دەوری تورکیا□ ل□م ئاڵوگۆرانەو دەوری لە داهاتووی سیاسی سوریادا!.

ئەوەی ل□ بەردەم ئەم خەڵکی کرێکارو کەمدەرامەتی سەراسەری سوریادا و هەموو ئەو هیزانەدا خۆی بەرجەستە دەکات کە ئایندەیەکی ڕۆشن و یەکسان و ئینسانی بۆ کۆمەڵگای سوریا ئامانجی خەباتیانە، ئەوەیە کە لە دەرەوەی سیاسەت و ئەجێندای هەموو ئەو لایەنە جیهانی و ناوچەییەنادا دەست بۆ گۆڕانکاری لە ژیان و گوزەران و لە ئایندەی دەسەڵاتی سیاسی ئەو ووڵاتەدا بەرن. دەبێت خەڵکی سوریا جاوی لە پشتیوانی خەڵکی ئازادیخوازی جیهان بێت نەك لە ساتوسەودای دەوڵەتانی ئیمپریالیستی و بۆروازیی ناوچەیی و هێزە کۆنەپەرستە نەتەوەیی و ئیسلامیەکان… ئەرکی خەڵکی ئازادیخوازی دنیاو بزوتنەوەی کرێکاری و سۆشیالیستی و کۆمۆنیستیە کە لەپاڵ خواستە ڕواکانی خەڵکی سوریادا بوەستنەوە بۆ ئایندەیەکی یەکسان و ئازاد و خۆشگوزەران… دوور لە شەڕ و کارەسات و تەدەخولی سیاسی و سەربازی و ئەمنی دەوڵەتانی بۆرژوایی جیهانی و ناوچەیی!

ئاوڕێك لە یەكەم ڕێکخراوی ژنانی کوردستان (کۆمەڵەی تەعالی ژنانی کورد).. رەسوڵ بۆسکێنی

بێگومان هەر لە کۆنەوە ڕەگەزی مێینە پێکهاتەیەکی سەرەکی کۆمەڵگا و پێکهێنەری مێژووی جیهان بووە، بە پێی هەلومەرجی سەردەمە مێژووییەکان و جۆری نەتەوەکان ڕۆڵی خۆیان بینیوە، لە هەموو سەردەمەکاندا ڕەگەزی مێینە لە پێشکەوتنی ژیانی مرۆڤدا جێ دەستیان دیار بووە، بە پێی سەرچاوە مێژووییەکانیش بەرەو پێشچوونی ژنان لەگەڵ ڕەوتی ڕووداوەکاندا گۆڕانی بەسەردا هاتووە، پەرەسەندنی هزری و سیاسی وڵاتانی جیهان لە چ ئاستێکدا بووبێت، لە ژێر ئەو کاریگەریەدا چالاکی و جوڵانەوەی ژنانیش گۆڕانی بەسەردا هاتووە.

بە گشتی ڕۆڵی ژن لە سەدەی هەژدە و لە دوای شۆڕشی پیشەسازی لە ئەوروپا، لە ساڵانی (1760- 1830) گۆڕانکاری بەرچاو سەریهەڵدا، ئەمەش بەهۆی سێ هۆکاری سەرەکی بووە: (ڕیفۆرمی ئایینی، شەپۆلی دیموکراسی و شارستانی، شۆڕشی پیشەسازی)، وەهای خەباتی بەردەوام، ئەم سێ هۆکارە بایەخی گرنگیان لە بزووتنەوەی نەتەوایەتی و لە خەباتی ژنان دا هەیە، گۆڕانکاری گرنگ لە ژیانی ژنانی ئەم ناوچەیەدا لە دوا قۆناغەکانی دەوڵەتی عوسمانی و لە کۆتایی جەنگی یەکەمی جیهانیدا ڕوویدا، لەو سەردەمەدا ژمارەیەکی زۆر چالاکی و کۆمەڵەی نەتەوەیی و کۆمەڵەی ژنان دامەزرا، لە چوارچێوەی ئەو بارودۆخ و گۆڕانکاریيانەی، لە دەوڵەتی عوسمانی بە گشتی و ئەستەمبوڵ بە تایبەتی دروستبوو، ژنانی کوردیش لەم گۆڕانکاریانەی جیهان بێبەش نەبوون و تێکەڵ بە کارو چالاکی بوون.

بەپێی سەرچاوەکان ڕۆڵی ئافرەتی کورد بەرامبەر بە گەلانی دراوسێ جیاوازی بەرچاوی هەبووە، بەڵام ئەگەر لە ڕوانگەیەکی مافخوازانە ئاوڕ لە دۆخی ژن لە مێژووی کورددا بدەینەوە، کۆمەڵگای کوردی کۆمەڵگایەکی خێڵەکی دواکەوتوو بووە، بەڵام بزووتنەوەی نەتەوایەتی و خەباتی ژنان بە پێی پێویست تێیدا گەشەی کردووە و زۆر لە دەوروبەر دوانەکەوتووە، ژنانی کوردیش یەکەم هەنگاویان هەڵێناوە، بۆ مسۆگەرکردنی بە دەستهێنانی مافەکانی خۆیان، لە ئەستەمبوڵ بیریان لە دامەزراندنی کۆمەڵەیەکی تایبەت بە خۆیان کردۆتەوە، بۆ مەبەستی دەربڕینی خواست و کێشەکانی خۆیان چالاکییان ئەنجام داوە.

بۆ یەکەمین جار کۆمەڵەی تەعالی ژنانی کورد دامەزرا، بەڵام چۆنیەتی سەرهەڵدانی ئەم کۆمەڵەیە بە نادیاری مایەوە، تاکو لە ساڵی 1985 بۆ 1988ی زایینی 25 ژمارە لە گۆڤاری (ژین) لەلایەن محەمەد ئەمین بۆز ئەرسەلان دۆزرایەوە و بڵاوکرایەوە، بەم جۆرە یەکەمین زانیارییەکان لەسەر کۆمەڵەی تەعالی ژنانی کورد ئاشکرا بوون، لە چەند ژمارەی جیاوازی ئەو گۆڤارەدا، چەندین وتار و نوسراو و پەیڕەوی ئەو کۆمەڵەیە، تەزی مێژوویان لەسەر لادرا، بەچەند شێوەیەك باسی ڕۆژی دامەزراندنی ڕێکخراوەکە دەکرێت، بەڵام ئەوەی ڕوونە، لە 20 حوزەیرانی 1919 بە ناوی کۆمەڵەی تەعالی ژنانی کورد (کورد قادینلار تعالی جمعیتی) لە سەردەمی دەسەڵاتی عوسمانی و لەسەر دەستی کۆمەڵێك خانمی نەجیبزادەی کورد لە ئەستەمبوڵ دامەزراوە، کۆمەڵەی تەعالی ژنانی کورد، وەك یەکەم کۆمەڵەی ژنانی کورد، لەلایەن کۆمەڵێ لە هاوسەرانی گەورە پیاوانی ناودار و ڕۆشنبیر و کاربەدەستانی کورد دامەزرا، بەداخەوە زانیاری زۆر دەربارەی ئەو کۆمەڵەیە لەبەردەستدانییە، بەڵام ئەوەی ڕوونە لە ڕۆژی دامەزراندنی ئەو کۆمەڵەیەدا لە بەنە و داوەتنامەیەکی

فەرمیدا ژنانی کورد لە مەیدانی سوڵتان ئەحمەد لە ئەستەمبوڵ کۆدەبنەوە ئاهەنگی دامەزراندن ئەنجام دەدەن، وردەکاری□□کانی ئەم مەراسیمە لە ژمارە بیستی گۆڤاری (ژین)دا بڵاوکراوەتەوە.
لەو مەراسیمەدا ئەنجوم یامولکی وتارێکی پێشکەش کرد و ئاماژەی بە مەبەستی کار و پەیڕەوی ناوخۆی کۆمەڵە کردووە، کۆمەڵە سەڕۆک و دوو جێگر و شەش ئەندام و سکرتێر و ژمێریارێکی هەبووە، یەکەم سەرۆکی ئەو کۆمەڵەیە ئامینە خانم هاوسەری ژەنەراڵ شەریف پاشای خەندان بووە، هەروەها ئەندامانی بەڕێوەبەرایەتی ئەو ناوەندە بریتی بوون لە: ئامینە خانم هاوسەری سەید ڕەزا، نەزیرە خانم، ئەنجوم یامولکی هاوسەری مستەفا پاشای یاموڵکی، گوزیدە خانمی یامولکی هاوسەری عەبدولعەزیز یاموڵکی، عەدویە بەدرخان، ئادڤیە بەدرخان، نازلی بەدرخان، زەریفە بەدرخان، سەعادەت بەدرخان، بڵقیس بەدرخان، و …لە بەڕێوەبەرانی کۆمەڵەکە بوون، شوێنی کۆمەڵەکە لە باڵەخانەی دەمیرجیانی نزیک گۆڕەپانی یەڵدێرمەنی تەعلیمخانە بووە.
ئامانجەکانی ئەو ڕێکخراوە مۆدێڕنە، بریتی بوون لە بەرزکردنەوەی ئاستی فیکری ژنانی کورد، دۆزینەوەی کار و باشترکردنی دۆخی دارایی ژنان، باشترکردنی دۆخی کۆمەڵایەتی ژنان، هەروەها ئاوڕدانەوە لە دۆخی 700 هەزار کورد کە بەهۆی شەڕی یەکەمی جیهانییەوە دوور خرابوونەوە، ئاوڕدانەوە لە دۆخی منداڵە بێ سەرپەرەستەکانی کورد و … هەروەها لە درێژەی چالاکییەکانیان دا یارمەتی مادیان کۆکردەوە، بۆ چاپی کتێب و کردنەوەی ژووری موتالا و کتێبخانە و هتد.
کۆمەڵەی تەعالی ژنانی کورد، یەکەمین ڕێکخراوی دیارو ناسراوی ژنانە لە مێژووی کورد دا، هەرچەندە چالاکییەکانی کۆمەڵەکە زۆر بە کەمی تۆمار کراون، بەڵام لە مەراسیمی کردنەوەی کۆمەڵەکە‌ لە گۆڕەپانی سوڵتان ئەحمەد لە ئەستەمبوڵ، یەکێك لە ژنە چالاکەکانی ئەو ناوەندە ئەنجوم یاموڵکی هاوسەری مستەفا پاشای یاموڵکی سلێمانی، لە ڕۆژی مەراسیمی کرانەوەی کۆمەڵەی تەعالی ژنانی کورد، لە شەوی مەولدی ئەو ساڵەدا لە گۆڕەپانی سوڵتان ئەحمەد لە ئەستەمبوڵ وتارێکی بە ناوی کۆمەڵەکە و ژنانی کورد پێشکەش کرد، وتارەکە لە ژێر ناوی “ئاماژەیەك” لە گۆڤاری (ژین) دا بڵاوکراوەتەوە، ئەنجوم خانم دەستپێکی کاری کۆمەڵەکەیان، بۆ بەدیهێنانی ئامانجی بەرز و پیرۆز سازکراوە، بەم بۆنە پیرۆزەوە بە نیشانەیەکی باشی داناوە، ئەنجوم خانم باس لە برایەتی گەلانی موسوڵمان و خواستی کورد بۆ گەیشتنی مافەکانی خۆی دەکات، سۆز و بەڵێن دەدا کۆمەڵەکەیان هەرچی لە دەستی بێت، بۆ پێشخستنی کورد و خەبات لە پێناوی مافە ڕەواکانیدا درێغی ناکات، هەروەها گوتی: ژنانی کورد پێویستە بۆ گەیشتن بە هزرێکی مۆدێڕن و سەردەمیانە

هەوڵ بدەن و هەموو ژنان به بێ جیاوازی نێوان ڕەگەزی، زمان و ئایین، ئەم خەباتە لە باوەش بگرن، هەروەها ئاماژە بەوە دەکا، ئێستا هەموو گەلان بە دوای مافی خۆیانەوەن و ئیتر ژیانی هاوبەش مانای نەماوە، ئێمەی کوردیش بە دوای مافی نەتەوەیی خۆمانەوەین، چونکە میلۆنان کورد لەو ناوچەیەدا کە پێی دەگوترێ کوردستانی گەورە، دەژین، ئەنجوم خانم لە وتەکانی دا سوپاسی تەواوی ئەو کەسانە دەکات، لەو ڕێگایەدا هاوکارییان دەکەن، هەروەها ئەوەشی زیاد کرد، دەرگای ئەو ناوەندە بە ڕووی هەر ئافرەتێکەوە کراوەیە، ئەوانەی دەیانەوێت لە کاری خێرخوازیدا بەشداری بکەن و یارمەتی ئەو ژن و منداڵانە بدەن کە لە ڕووداوەکانی جەنگی جیهانی، بەتایبەت ژن و منداڵی ئەرمەنییەکان کە لە شەڕدا زیانی زۆریان بەرکەوتووە.

لێرەدا دەکرێ وتەکانی ئەنجوم خانم لەو بۆنەیەدا وەکو پرۆگرامی سیاسی کۆمەڵەی تەعالی ژنانی کورد سەیربکرێن، بەلای ئەنجوم خانمەوە دەبێ کۆمەڵە یارمەتی پێشکەش بە ژنان و زاڕۆیانی کورد بکات، کە بە هۆی کارەساتەکانی شەڕی جیهانیەوە تووشی مەینەتی زۆر هاتوون و پێویستیان بە یارمەتی و هاوکاری هەیە، ئەو یارمەتیانە بریتیە لە دۆزینەوەی کار و قوتابخانە و ناوەندی فێرکردن و بەڕێوەبەرایەتی بۆ ژنان و منداڵانی کورد، هەروەها زۆری لا مەبەست بووە ڕێکخراوەکەیان کاری زۆر بکات بۆ گەشەسەندنی ناسنامەی کوردی و یارمەتی دانی خێزان و ئاوارە کوردەکان لە ئەستەمبوڵ و شارە گەورەکانی تری دەوڵەتی عوسمانی تێکشکاو، هەندێ لە چالاکیەکانی کۆمەڵەی ژنانی تەعالی کورد لەسەر لاپەڕەی گۆڤار و ڕۆژنامەکانی ئەو سەردەمە بە تایبەت گۆڤاری (ژین) ڕەنگیان داوەتەوە.

لە ڕێگای وتارێکی عەبدولعەزیز یاموڵکیەوە لەو گۆڤارەدا دەزانین ئەو ڕێکخراوە کۆبوونەوەیەکی فراوانی بۆ ژنانی کورد لە ئەستەمبوڵ سازکردووە، بۆ چارەسەرکردنی کێشەی خێزانەکانی کورد بەگشتی و لەو شارەدا بە تایبەتی، هەروەها ڕێکخراوەکە خەتەنەکردنی منداڵانی نەداری کوردی لە نەخۆشخانەی شیشلی لە ئابی 1919 گرتۆتە ئەستۆی خۆی، لە ڕێگای ئەو چالاکیانەوە ئەو ڕێکخراوە هەوڵی دەدا ژنانی کورد بکێشێتە نێو گۆڕەپانی خەباتی کۆمەڵاتی و سیاسیەوە.

هەوڵدانی کۆمەڵەی تەعالی ژنانی کورد لە بوارەکانی ناسنامەی نەتەوەیی و پەروەردە و فێرکردن و هاریکاری ژنان و زارۆکانی کورددا، خەسڵەتی ڕێکخراوێکی ژنانی هاوچەرخیان داوەتە ئەم کۆمەڵەیە، چالاکیەکانی کۆمەڵەی ژنانی کورد، بە جۆرێك هەست و سۆزی نووسەران و شاعیرانی ئەو سەردەمەی بزواندووە، گروپی نووسەرانی گۆڤاری ژین بۆ یەکەم جار باس لە ئازادکردنی ئافرەت و مافی

ئافرەتی کورد دەکەن، شەریف پاشا یەکێک لەو کەسایەتییانە بووە، پێشتریش لە بارەی ژنانی فەمینیستەوە گوتبووی: "ئەم وڵاتە فەمینیست گەلێکی زۆری هەیە، هاوسەری منیش یەکێکە لەوان، هەروەها گوتوویەتی داهاتووی بزووتنەوەی ژنان ڕوون و باش دەبێت"
یەکێك لە نووسەرانی ئەو ڕۆژانە بەم شێوەیە باسی ئامانجەکانی کۆمەڵەی ژنانی کردووە: " بە بەدەستهێنانی پێگەیەکی هاوسەردەم بۆ ژنی کورد و ڕیفۆرمێکی ڕیشەیی لە ژیانی کۆمەڵایەتی و خێزانی لە کۆمەڵگای کوردی و دەستی یارمەتی درێژکردن بۆ ئەوانەی بەهۆی شەڕی جیهانییەوە بە ناچاری پەراگەندە بوون و هاتوونەتە ئەستەمبوڵ و ژیانێکی پڕ لە مەینەتی بەسەردەبەن، کۆمەڵەی تەعالی ژنانی کورد دامەزراوە، ڕێکخراوی ژنانی کورد ناوەندێکی کردەتەوە بۆ ئەوەی ئەرکی کوردایەتی خۆی بەجێ بێنێ"، هەروەها شاعیری کورد عەبدولڕەحیم ڕەحمی شیعرێکی پڕ لە سۆزی بۆ باڵای کۆمەڵەدا هەڵداوە.
بێجگە لە شەریف پاشا ڕووناکبیرانی تری وەک: مەمدووح سەلیم، عەزیز یامولکی، مەولانزادە ڕەفعەت و ... بە کردەوە و نووسراوەکانیان نیشانیان داوە، پشتیوانی بزووتنەوەی ژنان و کۆمەڵەی تەعالین.
بە پێی زانیارییەکان چالاکییەکانی کۆمەڵەکە نزیکەی ساڵێکی خایاندووە، بەڵام هیچ زانیارییەک لەسەر چۆنیەتی کۆتایی هاتنی چالاکییەکانی کۆمەڵەکە لەبەردەستدا نین، دەربارەی داخستنی کۆمەڵەکە بەپێی ئەو زانیارییانەی کە لە ڕۆژنامەی (زاریا ڤاستۆکا) لە ساڵی ١٩٢٩ لە تفلیس دەرچووە و بڵاوکراوەتەوە، هەواڵێکی بە واژۆی کۆمیتەی ژنانی کورد باس لە داخستنی کۆمەڵەکە دەکات.
ئەم کۆمەڵەیە وەکو هەموو کۆمەڵە و ڕێکخراوەکانی تری کورد لە ئەستەمبوڵ، لە دوای ماوەیەك لە سەرهەڵدانی بزاڤی کەمالییەوە لەکار کەوت و ئەندامەکانی پەرتەوازە بوون و بڵاوەیان لێکرد، هەندێکیان لە تەك هاوسەرەکانیاندا گەڕانەوە بۆ باشووری کوردستان و عێراق و لەوێ لە بواری دیکەدا، بە تایبەتی لە بواری پەروەردە و فێرکردندا، ڕۆڵی بەرچاویان بینی و ئەوانی دی، کە لە تورکیا مانەوە خۆیان و هاوسەر و بنەماڵەکانیان کەوتنە بەر شاڵاوی بێبەزەییانەی کەمالیستەکان و بە ناچاری ژیانی بێ دەنگیان هەڵبژارد.
لێکدانەوەی ڕۆڵ و پێگەی ئەم ڕێکخراوە لە مێژووی کورددا، بەگشتی و مێژووی بزاڤی ژنانی کوردا بە تایبەتی بەسەرهات و چارەنووسی ئەندامەکانی باس و خواسی زیاتر هەڵدەگرێن، یەکێك لە ئەرکە سەرەکییەکانی کۆمەڵە و ڕێکخراوەکانی ژنانی کوردە، لەو پرسانە بکۆڵنەوە و پەند لە ئەزموونەکانی وەربگرن.

دامەزراندنی کۆمەڵەی تەعالی ژنانی کورد، ئەگەر لە ژێر سەبەری کۆمەڵەی تەعالی کوردستان و بەهاندانی پیاوانی ڕۆشنبیر و بە چاولێکەری ژنانی دی لە دەوڵەتی عوسمانی دامەزرابێ، هیچ لەوە ناگۆڕێ، یەکەمین ڕێکخراوی مەدەنییە، لە لایەن ژنانی کوردەوە بۆ خزمەت بە کێشەی ژنانی کورد دامەزراوە، هاوکات لەو سەردەمەدا ژنانی نەجیبزادەی کورد لە چەندین بواردا چالاکی بەرچاویان هەبووە، بەڵام ئەو بەشە لە چالاکی خانمانی کورد پشتگوێ خراوە، بەداخەوە بەتە هۆکاری ئەوەی تورکەکان بەشێک لە چالاکی ئەو خانمانە و تەنانەت ڕەچەڵەکی هەندێك لەو خانمانە بە تورک ناودێر بکەن و لە پێناو بەرژەوەندی نەتەوەیی خۆیان مۆرکی نەتەوەیی کوردیان لە سەر بسڕنەوە، بەڵام ئەوە دەستپێکێک بوو لە هەوڵ و چالاکی ژنانی کورد و دواتر درێژەی ئەو هەوڵە و چالاکیانە لە شارەکانی سلێمانی و مەهاباد… ڕەنگدانەوەی زیاتریان هەبووە.

بەشێوەیەکی گشتی دروستبوونی کۆمەڵەی ژنانی کورد لە ئەستەمبوڵ (1919) بەرهەمی لێکەوتەکانی دوای جەنگی یەکەمی جیهانی و پەرەسەندنە جۆراوجۆرەکانی ئەستەمبوڵ بوو، ئەو ئامانجانەی کۆمەڵەکە لە پێناویدا دروستبووە، بۆ ئەو سەردەم وەرچەرخانێکی گرنگ بووە، لەم سەردەمە زووەی مێژووی ڕێکخراوەییدا لە نێو کورداندا هەنگاوێکی ورد و بوێرانەی ناوە.

بۆ ئەم بابەتە سوود لەم سەرچاوانە وەرگیراوە:

1- چالاك کوردە، ئاوڕێك لە ” کۆمەڵەی تەعالی ژنانی کورد” https://amanj24.ir/1403/07/18

2- د.جەبار قادر ، ژنانی کورد لە مێژوودا، 3- 10- 2016، https://www.historyofkurd.com.

3- د.فاخر عالی، کۆمەڵەی تەعالی ژنانی کورد 1919، 16ی دیسەمبەری 2023، https://nishtmandialog.com

---

کۆتایی ئەسەد و ئاکامەکانی.. عوسمانی حاجی مارف

هەرچەندە هێرشەکانی ئیسرائیل بۆ سەر غەززە و باشوری لوبنان لەماوەی زیاتر لە ٤٢٠ ڕۆژدا سەرنجی تەواوی جیهان و میدیاکانی

بەلای خۆیدا ڕاکێشابوو، بەڵام ڕوداوەکانی ئەم دواییەی حەڵەب و ڕاگەیاندنی ئۆپۆزسیۆنی چەکداری سوریا لە کۆنترۆڵکردنی چەند ناوچەیەک لە باکووری سوریا، توانی ببێتە هەواڵی تەواوی میدیاکان و مانشێتی ڕۆژنامەکان.
ڕۆژی شەممە ۳۰/۱۱، نیشاندانی شکستێکی گەورەی هێزەکانی ڕژێمی سوریابوو لە باکووری ڕۆژئاوای سوریا، کە لەلایەن هەیئەی تەحریری شام بەڕێوەبراو توانیان دەست بەسەر شاری حەڵەبدا بگرن و دواتر چونە ناو شارەکانی حەماو حومصەوە، لە درێژەدان بەم هێرشانەدا، لەئاکامدا کۆتایی رژێمی حکومەتی ئەسەد لە شاری دیمەشق راگەیەندرا.
هەرچەندە لەسەرەتادا لە زاری هێزەکانی ڕژێمی سوریا ئەوە بڵاو کرایەوە، کە ڕژێم بەڵێنی هاوکاری سەربازی زیاتری ڕووسیای وەرگرتووە بۆ یارمەتیدانی هێزەکانی سوریا، لەهەمانکاتدا پێشبینی ئەوەیان دەکرد لەماوەی ۷۲ کاتژمێردا کەرەستەی سەربازی نوێی ڕوسیا بەدەستیان بگات، بەڵام لە مبارەیەوە روسیا هیچ هەنگاوێکی نەنا.
ئەو هێرشەی (هەیئەی تەحریر شام) دەستیپێکرد بۆ سەر شاری حەڵەب و شارەکانی تر، لە هەمانکاتدا تورەیی و نارەزایەتی جەماوەری سوریا لە رژێم، نەک تەنها کۆتایی بە رژێمی ئەسەد هێنا، بەڵکو نەخشەیەکی سیاسی نوێ لەسەر سنورەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و ئیسرائیل دەکێشێت. ئەوەی شایانی باسە ڕووسیا و ئێران لەم دۆخی جەنجاڵییەی ناوخۆی سوریادا نەیانتوانی هێزەکانیان لە سوریا جێگیر بکەن و ئەسەد بپارێزن.
ئەو گروپە نوێیەی کە لە کۆمەڵێک هێزی ئۆپۆزسیۆنی میلیشیای بەرفراوان پێکهاتووە، لە کوتلە ئیسلامیەکانەوە تا دەگاتە میانەڕەوەکان، هێرشەکەیان بۆ سەر حەڵەب و شارەکانی تر ئەنجامداوە، کە لە لەلایەن (هەیئەی تەحریری شام)ەوە سەرکردایەتی دەکرێن، یەکێکە لە ڕێکخراوەکانی قاعیدەیە لە سوریا، کە پێشتر بە (بەرەی نوسرە) ناسرابوو، ئەو گروپانەی کەبەشداریان لەم هێرشەدا کردوە بەشێکیان لەلایەن تورکیا و بەشێکی دیکەشیان لەلایەن ئەمریکاوە پاڵپشتی دەکرێن، بەتایبەتی هێزەکانی ئۆپۆزسیۆنی سوریا کە لەلایەن تورکیاوە پاڵپشتی دەکرێن بە شێوەیەکی بەرچاو لەم شەڕەدا کاریگەریان هەیە. تورکیا بە هەماهەنگی لەگەڵ قەتەر، هاوپەیمانیەکیان پێکهێناوە بۆ دا بەزینی ئاستی پێگەی ئێران لە سوریا.
لەم نێوەدا تورکیا تۆمەتبار دەکرێت بەوەی پەنای بۆ کۆکردنەوەی کوتلە چەکدارەکان بردووە لە ناوچەکانی نفوزی خۆیدا، بۆئەوەی لەلایەک کۆنترۆڵی سوریا بکەن و گورزێک لە پێگەی ئێران لە

ناوچەکەدا بدەن، لەلایەکی ترەوە، ناوچەی نفوزی هێزە کوردییەکان کۆتایی پێبهێنێت یا لاوازبکرێن. لەهەمانکاتدا ئێران لە هەوڵی ئەوەدا بوو دوای شەڕی لوبنان، ئامادەیی خۆی لە سوریا بپارێزێت، بەڵام تورکیا نەك تەنها لە سوریا، بەڵکو لە تەواوی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا دەیەوێ پێگەی ئێران لاوازو کەم کاریگەر بکات.
ئەو لایەنانەی کە پشتیوانی ئەسەدیان دەکرد، وەک ڕووسیا و ئێران، لە ئێستادا سەرقاڵی کێشەی دیکەن، ئەویش بە روسیا شەڕی ئۆکرانیایە، بە ئێرانیش دۆخی لوبنانە کە حزبوڵڵای لوبنان وەک هێزەکی سەر بە ئێران دوای ئەو هێرشە چڕانەی ئیسرائیل بە سەر باشوری لوبنان بەجۆرێک لاواز بووە کە نەیدەتوانی پشتگیری لە ئەسەد بکات.
هەڵبەتە تورکیا و (هەیئەی تەحریری شام)، هاوکاتی هێرشەکانی ئیسرائیل بەسەر غەززەو لوبنان و لێدانی گورزی گەورە لە حەماس و حزبوڵڵا، هەستیان بەجۆرێک لە لاوازی هێزەکانی حکومەتی ئەسەدیان کردبو، بۆیە دەرفەتێکیان دیوەتەوە بە لێدانی هێزەکانی حکومەتی سوریا، لەکاتێکدا واپێدەچیت ئەم هێرشانەی (هەیئەی تەحریری شام)، لە حساباتی ڕوسیا و ئێراندا نەبوبێت.!
هێرشی کوتوپڕو بەلەشاوی زۆری گروپە چەکدارەکان بۆ ناوچەی شەڕ لە باکووری ڕۆژئاوای سوریا، هێز و میلیشیاکانی ئێران لە باشووری حەڵەب سەرسامکرد، لەهەمانکاتدا کۆبونەوەی سەربازی عێراق لەسەر سنوورەکان وەها نیشان ئەدات، دۆخەکە لەژێر کۆنتڕۆڵ دەرچووەو مەترسی بۆ سەر ناوچەکە پێکهێناوە، هەرچەندە حەڵەب زۆر دورە لە سنوری عێراقەوە، بەڵام حەشدی شەعبی بەدەوری ئێران و بە بیانوی بەرگریکردن لە عێراق خەریکە تیوە دەگلێت.
هەڵبەتە ناردنی هێزەکانی حەشدی شەعبی لەلایەن عێراقەوە، دەبێتە هۆی کردنەوەی بەرەیەکی تر لە بەرامبەر ئیسرائیلدا، خەریکە ڕاستەوخۆ حەشدی شەعبیش دەکەوێتە ناو ئاگرەکەوە، ڕەنگە ئێران ئەمەی بە هەلێک زانیبێت بە هەوڵی قەرەبوکردنەوەی ئەو زیانانەی بەر حزبوڵڵا کەوتووە، بەناوی پاراستنی ئەسەد، جوڵەی بە حەشدی شەعبی کردوە، بەڵام کەوتنی رژێمی سوریا، ئەو ئومێدەی ئێرانی بردە دواوە. چی دەتوانێ بە حەشدی شەعبی بکات، نادیارە!.
لەلایەکی ترەوە دەسەڵاتی ئەسەد لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا قەڵایەکی گرنگ بو پارێزگاری لە پێگە و نفوزی ئێران، بەتایبەتی لەبەرامبەر دەوری تورکیا لە ناوچەکەدا. لەهەمانکاتدا تورکیاش بەردەوام لە هەوڵی کێبڕکێی لاوازکردنی ئێراندایە، بۆیە ئێران تا دوا هەناسە بەوجۆرەی بۆی لوابێت، وازی لە سوریا و ئەسەد نەدەهێنا. ئێستا ئێران لە بەرامبەر دۆخێکی تازەدا بەرەو رووە.!
هەروەها ئێران بەشێوەیەکی دیپلۆماسی هەنگاوی دەنا بۆ ڕاگرتن و

ڕێگریکردن لە کۆنترۆڵکردنی ئەو شوێنانەی کە ئۆپۆزسیۆنی چەکداری سوریا دوای حەڵەب دەستیان بەسەردا دەگرت، بەتایبەتی کە هێزەکانی حکومەتی سوریا پاشەکشەیان کردووەو نەیانتوانیوە بەرگری بکەن، یان چاوەڕێی هێرشی بەرپەرچدانەوەی ڕۆڵێکی کاریگەر لە ڕوسیایان دەکرد، بەڵام وەڵامدانەوەی ئەو هەنگاوە دیپلۆماسیانەی ئێران سنووردار بوون و جێگایەکی نەگرت.
لە بەرامبەر بارگرژی دۆخەکەو ململانێی زلهێزەکان و رۆڵی تورکیادا، کۆماری ئیسلامی زیاتر بەو باوەڕە گەیاندووە کە شەڕی سوریا و کۆتایی ئەسەد زیاتر ئامانجی گەمارۆدانی نفوزی ئێرانە، بۆیە ئێران تەنیا لایەن بوو بەرژەوەندی لە مانەوەی ئەسەدا هەبوو.
کۆماری ئیسلامی و ئەسەد، زیاتر چاوەڕوانی ڕۆڵی کاریگەری ڕووسیایان دەکرد لە پوچەڵکردنەوەی هێرشەکانی ئۆپۆزسیۆندا، بەوپێیەی ئێران دوای هێرشە چەنایەتیەکانی ئیسرائیل کە دیارترین کادیرانی سوپای پاسدارانیان کردە ئامانج، یان دوای لێدانەکانی ئیسرائیل کە کەسایەتیەکانی حەماس و حزبولڵای تیرۆر کرد، ئێران ئامادەیی سەربازی کاریگەرانەی لە سوریادا نەما. هەروەها بۆ تاران زەحمەت بووە کە دەخالەتی ڕاستەوخۆ بکات و ناشتوانێت بەئاسانی هێزەکانی حەشدی شەعبی کێش بکات بۆ ناو سوریا، لە ژێر ڕۆشنایی ئەو ڕوناکیەی کە لە هەموو ئاڕاستەکانەوە لەلایەن ئیسرائیلەوە سەرنجی لەسەرە، ئەگەری ئەوە زۆرە کە ئیسرئیل هەر جوڵەیەک لەسەر فەرمانی ئێران بکرێت، لێی ئەدات.
بەڵام ئەوەی دیمان ڕوسیا بێدەنگ بوو، لەهەمانکاتدا ڕێگەی بە ئۆپۆزسیۆنە چەکدارەکان نەگرت، لەو ناوچانەی بڵاوبوونەوە، بۆیە ساردی ڕووسیا تەنیا بۆ قەتیس بوون لە ئۆکرانیا ڕوون ناکرێتەوە. واپێدەچێت روسیا لەنێو ململانێ جیهانیەکاندا مامەڵەیەکی تایبەتی کردبێت لە نێوان دەستکەوتێک لە ئۆکرانیا و پاشەکشەیەک لە سوریا.
دوای ئەوەی کونسوڵخانەکەی ئێران لە حەڵەب کرایە ئامانج، تووڕەیی ئێران بەرامبەر بەو شتانەی کە لە دژی بەرژەوەندیەکانی لە سوریا ڕوودەدەن، زیاتر بوو. ئیسماعیل باغایی وتەبێژی وەزارەتی دەرەوەی ئێران بەتوندی ئیدانەی ئەو هێرشەی کرد کە لەلایەن کوتلە چەکدارەکانەوە بۆ سەر کونسوڵخانە دەستی پێکرد، باغایی جەختیشی لەوە کردەوە، ئێران بە جددی لە ڕێگەی یاسایی و نێودەوڵەتیەوە بەدوادا چوون بۆ ئەم هێرشە دەکات!
ئەوەی ئێرانی نیگەران کردووە، ئەوەیە کە ڕووسیا فشارێکی بەرچاوی نەخستە سەر تورکیا بۆئەوەی ناچاری بکات و داوا بکات ئۆپۆزسیۆنە چەکدارەکان هێرشە بەرفراوانەکەی ڕابگرێت، ئەمەش وا دەردەکەوێت کە مەسکۆ خەمی نییە لەوەی کە ڕوودەدات. لە پەیوەندیەکی تەلەفۆنیدا

لەگەڵ هاکان فیدان وەزیری دەرەوەی تورکیا، سەرگی لاڤرۆڤ، وەزیری دەرەوەی ڕووسیا بە زاراوەی گشتی و فراوان ڕازی بوو کە ناڕەحەتی ڕووسیای نیشان نەدا دەربارەی ئەوەی ڕوودەدات.

وەزارەتی دەرەوەی ڕووسیا ئاماژەی بەوەدا کە لاڤرۆڤ و فیدان “نیگەرانی قووڵی خۆیان دەربڕیوە سەبارەت بە پەرەسەندنی مەترسیداری دۆخی سوریا سەبارەت بە پەرەسەندنی هێرشی سەربازی بەسەر پارێزگاکانی حەلەب و ئیدلب.”

بەگوێرەی ڕاگەیەندراوەکە، هەردوولا جەختیان لەسەر پێویستی هەماهەنگی هاوبەش و گرتنەبەری ڕێوشوێن بۆ گەیشتن بە سەقامگیری لە ناوچەکەدا کردووەتەوە، لەچوارچێوەی “فۆرمەلەی ئاستانەدا” نەک ئەوەی چارەنوسی ئەسەد چی بەسەر دێت.

هەرچەندە سوپای سوریا لە بەیاننامەیەکدا پێش کەوتنی دیمەشق ئاماژەیان بەوەکردووە، ئامادەکاری دەکەن بۆ دەستپێکردنی هێرشی پێچەوانە بۆ کۆنترۆڵکردنەوەی شارەکان، لەهەمانکاتدا دوو سەرچاوەی سەربازی ئاماژەیان بەوەکردوە که ڕووسیا بەڵێنی هاوکاری سەربازی زیاتری به دیمەشق داوە بۆ ڕوبەڕوبونەوەی چەکدارەکان لە ماوەی 72 کاتژمێردا، بەڵام کۆتایی دەسەڵاتی ئەسەد، فەرامۆشی روسیای بەرامبەر بە چارەنوسی سوریا نیشاندا.

گەر هێرشەکانی هەیئەی تەحریری شام بەسەر شارەکان و دواتر کۆتایی دەسەڵاتی ئەسەد دۆخێکی تازەی پێکدادان و بارگرژی و ناسەقامگیری زیاتری هێناوەتە ئاراوە بۆ سوریاو ناوچەکە، ئەوە ڕۆشنە لەپەیوەند بە ناکۆکی و کێشمەکێشی وڵاتانی زلهێزی دنیاو کاریگەریان لەسەر ناوچەکە، ناتوانرێت کۆتایی ئەم دۆخە و کارەساتەکانی دیاری بکرێت، هەر لایەنێک لە ڕوانگەی بەرژەوەندیەکانی و فروانکردنەوەی نفوزو پێگەی سیاسی خۆیەوە مامەڵەی دۆخەکە دەکات، بەتایبەتی ئیسرائیل بەجۆرێکی تر لەپێناو بەرژەوەندیەکانیدا هێرشەکانی بۆ سەر ناوچەکە درێژە پێئەدات. کۆتایی ئەسەد، پتەوبوونی پێگەی ئیسرائیل لە ناوچەکەدا مسۆگەرتر دەکات. لەهەمانکاتدا فراوانبونەوەی ناڵەباری زیاتری دۆخەکەو مەترسیەکانی لە ئاستی ناوچەکەدا سنورێکی دیاریکراوی نیە، شەڕی ناوخۆ ئەگەرێکی نزیکە لە واقعیەتی دوای چۆنیەتی کۆتاییهێنانی دەسەڵاتی ئەسەد و بلاوبونەوەو دەوری هێزی میلیشیایی و تائفیەکان لە شارەکاندا.

هەڵبەتە ئەم دۆخە بێکاریگەر نابێت لەسەر عێراق، هەربۆیە چوارچێوەی هەماهەنگی دەسەڵاتدار لە عێراقدا کە هێز و کوتڵە هاوپەیمانەکانی ئێران لەخۆدەگرێت، ڕایانگەیاند: “ئەوەی لە سوریا ڕوودەدات داگیرکاریە لەلایەن تیرۆریستانەوە”، هەروەها دەڵێن: “ئاسایشی سوریا درێژکراوەی ئاسایشی عێراقە”، چونکە دەسەڵاتی

سیاسی لە عێراقدا لە بازنەی بەرژەوەندییەکانی ئێراندایە.
بەجیا لە ململانێی جەمسەرە ئیمپریالییەکان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا و خوڵقاندنی دۆخێکی بەردەوامی ناجێگیری سیاسی و شەڕی گروپی تائیفی، لەهەمانکاتدا بڵاوبونەوەی چەندین گروپ و هێزی میلیشیای ئیسلامی و تائیفی لە ناوچەکەدا، مایەی دروستکردنی گەورەترین ماڵوێرانی و تراژیدیای مرۆییە کە هەر وەرزە پەردەی کارەساتێک لادەدات و ئاکامەکەی دانیشتوانی ناوچەکە دەکاتە قوربانی.

وەرزەکانی فەلسەفە لەگەلەری ئارام.. لەگەڵ د. ئازاد حەمە

وەرزەکانی فەلسفە پرۆژەیەکی نوێی (گەلەری ئارام)ە، هەرجارەو خوێندنەوەیەک بۆ فەیلەسوفێک دەکات بە هاوبەشی لەگەڵ د. ئازاد حەمە.

پێویستمان بە فێربوونی نیچەیە..

وانەی شەشەم: لەودیو چاکەو خراپەوە چاکەو خراپەی تر هەیە؟؟/ لادانی دەمامکەکان.

پێنجشەممە
٢٠٢٤\١٢\١٢

کات: ٦ی ئێوارە
ناونیشان: عەقاری دوو کۆڵان خوار ئەمنە سوورەکە.

تابلۆی زامەکان.. شیعری ستار ئەحمەد

رۆحم بەتەنیایی خۆمەوە گرێداوە

گەواڵەیەکم…

بەدوای راموسانی ئەستێرەیەکا دەگەڕێم

لەترپەی دەنگی باران

چەترێك لەنوور ئەدەم بەسەرا

لەگەڵ بەفری سەر دیوارەکان نم نم دەتوێمەوە

نەپێیەك بەخشپەم لەپەنجەکانی دەترازێ

رێگایەك بەنەمانم چوارچێوەی دەدڕێنێ

نەزریوەیەك کانیەك دەخاتە ناخمەوە

ئەستێرەیەك بەژوانم نادرەوشێتەوە

تەنیایی لەرۆحی تەنیام ئاڵاوە

نیگای وەکو ئەستێرە…

لەپرشنگی خۆردا ونە

بستە خاکێکم…

لەنێوانی ئەستێرەو هەوردا

داماوم بۆ چریکەی ئەو مانگەی

شەوانە دەروازەی ژوورەکەت ماچدەکا

بەدوای نهێنی رووناکی و

سیاچارەیی رێبوارەکاندا وێڵە

قەدەرێکی شوومە

دابڕان…

دەستی چاوەڕوانی ببڕێتەوە

پەنجەی رازەکان لەبرین هەڵکێشێ

لەتیلەی خۆزگەدا..

وردە ماچ…

دانەی باران ..

تریفەی خۆر…

شنەیشەماڵ…

گوێی کەنار…

لەبسکی خەم بدات

دورگەیەکم تاریك

پڕاوپڕ لەکوشتن

مەست بەتەرمی دووگیان

پەشۆکاو بەکانی خوێن

ترساو لەلرفەی بروسکەی گوللەی وێڵ

ئەمە ئەهریمەنی لەخاچدانە

تەوێڵت بەئەسکڵی برین

هەناوت بەزەبری سێدارە

چارەنووست…

بەئاورنگی ئالوودەبوون بسپێرێ

دەریایەکم لەکانی عومرم وەڕسم

زێدم چەکەرەی دوندێکی سەرسەختە

کەئادەمم ناسی…..

بەهەشتم لەکیس چوو

گۆڕ بووە تابلۆی زامەکانم

گەڵایەك…

رووتبوونەوەی پێبەخشیم

زمانم بەپشکۆ هاتەگۆ

کراسێکیان لەئاگر بۆ بۆدووریم ، لیمنابێتەوە

هەتا ئێستا نزایەك لەپرشنگ

هەناسەیەك لەعیشق

چرکەیەك لەتاسەی نیشتمان

سترانی لێبوردەیی…..

بەسەر دەروونما نەچڕیوە

بۆیە شەوانە لەخۆم وەڕسبم

سپێدە…

بەدوای رۆحی خۆمدا بازئەدەم

لەگەرووی برینا سەر خەوێك دەشكێنم

پێپەتی ردێنی هەور دەگرم

دەستم ناگاتە پرشنگێك

بۆ ئەوەی لەسێبەری باڵای خۆمدا

پەنجەكانم بژمێرم

تەمەنی هەنگاوەكانم نازانم

بێئاگام لەپشكۆی ئەو رێگایانەی

ساتێك گەرمی نەكردینەوە

ئەمێستا میوانی شەوارەی سەرەڕێی

منیش لەبەردەم…

خانەقای یەزدانا راوەستاوم

دەستێكم رۆحی بزێومی داگیرساندووە

دەستەكەی تریشم….

گەردنی تاریكی..

كردووە بەكاتژمێری دیوارێك

بەتەقەی دەرگایەك شادنەبووە

شەونوێژێك لەپاڵیدا نەكراوە

بۆیە تینوو بەوێردی دەف وسۆز

دەروێشی رێگرتووی مەزاری عەشقی تۆم

دێوانەم وەك ئەو موریدانەی

لەلانكا عەورەتیان دەبێن

بەنینۆك ناوكیان دەتاشن

تامەزرۆم وەك ئەو شێتانەی

لەگۆشەی كووچەكان

لەخەڵكی دەڕوانن

چاوەڕێی نانێ رەق

یان بزەی لێوێك و شەوباشن

---

9 دیسێمبەر ڕۆژی قەدەغەكردنی جینۆسایدو ڕێزگرتن لە قوربانیانە

76 ساڵ لەمەوبەر بڕیاری قەدەغەكردنی جینۆسایدو سزادانی بكەرانی دەرچوو, 9 ساڵ لەمەوپێشیش لە لایەن نەتەوەی كگرتووەكانەوە بە بەشداری 153وڵات بڕیاری ئەوە درا ئەم ڕۆژە وەك ڕۆژی جیهانی قەدەغەكردنی جینۆسایدو ڕێزگرتن لە قوربانیان و سزادانی بكەرانی بناسرێت .

لە لە كاتێكدا یادی ئەم ڕۆژە لە كوردستان دەكەینەوە, بە داخەوە لە عێراقەكەی ئێمە كە 65 ساڵە پێیوەست بووە بە ڕێكەوتننامەكەوە, تاوانبارانی جینۆساید ئازادن و لە پێگەی خۆیانەوە وەك بەشداربووی تاوان سەیر ناكرێن و دان نانیچن بە راستییەكاندا, لە بۆنەكاندا وەك ڕێزلێگیراو دەردەكەون و دوای مردنیان پرسەی شاهانەیان بۆ ئاڵای كوردستانەوە بۆ دادەنرێت.

بۆ ئەوەی ڕێز لەو بڕیارە جیهانییە و قوربانیانی جینۆساید بگرترێت و كەرامەتیان پارێزراو بێت , پێویستە دەست بەجێ تاوانباران

دادگایی بکرێن, ئەوە گەڕاندنەوەی رێزو کەرامەتە بۆ قوربانیانی جینۆسایدی گەلی کوردستان. هەر لێرەوە وەك ئەم ڕێکخراوانەی ناویان لە خوارەوە هاتووە داوا لە حکومەتی هەرێم و حکومەتی عیراق دەکەین ئەم ڕۆژە بە فەرمی بناسێنن بکرێتە ڕۆژێکی تایبەت تیایدا ڕێز لە قوربانیانی جینۆسایدی کوردستان و عێراق بگرن و وەڵام بە سەرجەم داواکارییەکانیان بدرێتەوە لە دادگاییکردنی تاوانباران, باشترکردنی ژیانیان, داوای لێبوردن کردن لێیان, قەرەبووکردنەوەی مادی و مەعنەویان, گەڕانەوەی ڕوفاتی ئازیزانیان , بۆ دووبارە نەبوونەوەی جینۆسایدو دڵنەوایی قوربانیان عێراق دەست بەجیچ ببێتە ئەندامی دادگای تاوانی نێودەوڵەتی.

ناوی رێکخراوەکان:

1- رێکخراوی مانەوە بۆ پرسی شەهیدان و ئەنفالکراوان
2 تۆڕی ئایکان کوردستان
3 رێکخراوی قەدەغەکردنی چەکی کۆکوژ لە کوردستان
4 رێکخراوی جیهان بێ چەکی کیمیاوی و بایەلۆجی
5 هەلمەتی ژیان دژ بە ئیعدام لە کوردستان
6 هەڵمەتی داد پەروەری
7-ناوەندی داکۆکی پشدەر بۆ قبانیان وجینۆسایدکراوان
8-رێکخراوی کوردستان بێ جینۆساید
9 - تۆڕی هاوپەیمانی رێکخراوە کوردستانییەکان بۆ دادگای تاوانی نێو دەوڵەتی-koncicc
10-رۆژنامەی نگرە سەلمان